

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת פְּחֻקְתֵי תַשְׁעָה

לשמוח בקבלת התורה

ולא יותר מזה.

שני מיני שומא - גם בארץ ישראל

יש עוד דבר בפרשתנו שהתורה קצבה לו ערך קבוע, חוץ מבני אדם, והוא - שדה אחוזה בארץ ישראל! התורה מצוה: "וְאִם מִשְׁדֵּה אֶחָדָם יִקְדֵּשׁ אִישׁ לֵה' - וְהָיָה עֶרְכָּךָ לְפִי זָרְעוֹ, זָרַע חֹמֶר שְׁעָרִים בְּחַמְשֵׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף" (ויקרא כו, טז). כלומר, הבא לפדות שדה זו מן ההקדש, צריך לשלם חמישים שקל כסף עבור כל בית פור שעורים שיש בה. "אם משנת היבל יקדיש שדהו", משלם עבורה הקונה את הסכום הנ"ל (עבור ארבעים ותשע שנים שעתידה השדה להיות ברשותו, עד שתצא ממנו בשנת היובל הבאה ותשוב לבעליה). "וְאִם אַחֵר הַיָּבֵל יִקְדֵּשׁ שְׂדֵהוּ", הרי הוא משלם פחות, "עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתָרֹת עַד שְׁנַת הַיָּבֵל" (שם, יז-יח). אבל המחיר הבסיסי הוא קצוב - "זָרַע חֹמֶר שְׁעָרִים בְּחַמְשֵׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף", ללא הבדל אם הקדיש שדה עידית או שדה זיבורית (עי' רש"י שם, טז).

חושבני שגם כאן טמון אותו רעיון: אמנם ארץ ישראל היא ארץ טובה מבחינה גשמית - "אֶרֶץ חֲשֵׁה וְשֶׁעָרָה וְגִפְנִין וְתְאֵנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ זֵית וְדִבְשָׁ" (דברים ח, ח) - ובתור שכזו, יש לקרקעותיה מחיר כמו לכל קרקע אחרת, אבל חוץ מזה, יש לארץ ישראל גם ערך רוחני, כמו שאומר רבי יהודה הלוי (פקינה "ציון הלא תשאל"): "חַיֵּי נְשָׁמוֹת אֲוִיר אֶרֶץ צֶדֶק! שאויר ארץ ישראל מקיפה לא רק את הגוף, אלא גם את הנשמה. ישנן מצוות רבות שאי אפשר לקיימן אלא בארץ, ולפי מה שמסבירים רש"י בקיצור (דברים יא, יח) והרמב"ן באריכות (ויקרא יח, כה)², המקום האמיתי לקיום המצוות כולן, אפילו אלו שאינן תלויות בארץ (כמו שבת ופסח ותפלין ומזוזה), הוא רק בארץ ישראל³, ומה שמקיימים אותן גם בחוץ לארץ הוא רק בבחינת "הַצִּיבִי לָךְ צִיָּנִים" (ירמיהו לא, כ), לזכירה בעלמא, כדי שלא נשכח איך מקיימים אותן בארץ⁴.

הַאֲבָן עֲזָרָא בְּפִרְשָׁתָא וְיִשְׁלַח, על הפסוק "וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלֹם עֵיר שְׁכָם... [וְ] אֵת חֶלְקֵת הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר נָטָה שָׁם אֶהְלוֹ" (בראשית לג, יח-יט) אומר: "והזכיר זה הכתוב [שיעקב קנה את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו, ולא שְׂכָרָה או ביקש לחנות בה חנינם], להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ ישראל, ומי שיש לו בה חלק - חשוב הוא כחלק עולם הבא". [כמובן, זהו רק כשמשתמשים בא"י כמו שצריך. אם לא משתמשים בה כמו שצריך, הרי אנו אומרים פעמים ביום מה עלול לקרות: "הַשְּׁמֵרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם... וְתָרָה אֶף ה'"]

למה קבעה התורה שני מיני שומא לאדם?

התורה מדברת בפרשתנו על אדם שרוצה לחייב עצמו בנדר, לתת סכום כסף מסויים להקדש. אחת הדרכים להתחייבות כזו היא, שיאמר הנודר: "דְּמֵי שׁוֹרֵי עֲלִי" [להקדש], או "דְּמֵי בֵּית זֶה עֲלִי" [להקדש]. כמו כן יכול הנודר לומר על אדם מסויים, "דְּמֵי אִדָּם פְּלוּנֵי עֲלִי" [להקדש]. אבל יש גם אפשרות אחרת להתחייב בדמי אדם מסויים להקדש (ודוקא אדם! לא בית, לא סוס ולא פרה, ולא שום חפץ אחר). והיא, שיאמר הנודר: "עַרְךְ אִדָּם פְּלוּנֵי עֲלִי"¹.

מה ההבדל בין נדר בלשון "דמי" לנדר בלשון "ערך"? ההבדל הוא, שהנודר בלשון "דמים" חייב לתת להקדש את שוויו של האדם הנידר כפי שהיה נישום לו היה עומד להמכר כעבד בשוק, כאשר הנתונים המשפיעים על מחירו הם: גילו, פחו, מידת חריצותו, כשרונותיו ועוד. דמיו של אדם מסויים נתונים אפוא לשינוי, כפי תנודות המחירים בשוק. לעומת זאת, הנודר בלשון "ערך", חייב לתת להקדש סכום כסף קבוע שקצבה התורה לפי שנותיו של הנערך ולפי מינו (זכר או נקבה). לזכר מבין עשרים שנה עד בן שישים שנה - חמישים שקל כסף; לנקבה מבין עשרים שנה עד בת שישים שנה - שלשים שקל כסף, וכן לכל גיל וגיל הסכום הקצוב לו, כפי שכתוב בפרשתנו (ויקרא כו, ב-ח). אין שום נתון שמשפיע על "ערכו" של האדם, חוץ מגילו ומינו, בין שיהיה חלש או חזק, חכם או טפש, חרוץ או עצלן, מיומן במלאכה או בלתי מיומן.

למה נתנה התורה שני סוגי מחירים לאדם - "ערך" ו"דמים"? - נראה לבאר, שזהו מפני שלאדם אכן ישנם שני סוגי מחירים. יש לו "מחיר של עולם הזה", שנמדד לפי כח העבודה שלו ומה שניתן להפיק ממנו בענייני עולם הזה (לו היה נמכר לעבד, כנ"ל), ואלו הם "דמיו" של האדם, אך יש לו גם "מחיר של עולם הבא" - היינו ערכו הרוחני לחיי עולם הבא - שזהו "ערכו" של אדם. ערך זה, כשהוא מתורגם למונחים ממוניים, הוא בעל שיעור אין-סופי, שהרי חיי עולם הבא הם נצחיים. כמה צריך אפוא לתת הנודר להקדש, כאשר קבל עליו לתת להקדש את "ערכו" של פלוני? - אליבא דאמת, היה עליו לתת להקדש סכום כסף אין סופי! שהרי אין גבול לערכו הרוחני של האדם! אם נדרוש אפוא מאדם כזה לתת להקדש את שווי נדרו, לא יספיקו לו כל אוצרותיו! יצטרך לתת את כל אשר לו, וגם זה לא יספיק. תמיד יצטרך לשלם עוד. לכן, חסה התורה על הנודר הזה, וקצבה לו סכום קבוע, שרק אותו יצטרך לתת להקדש.

והנה, ברור שהשכר שהקב"ה משלם לאדם עבור מצוה שעשה, אינו פחות מן ההוצאה שהוציא עבורה, שהרי ודאי שה' לא יתן לנו פחות ממה שהשקענו. נמצא אפוא, שהשכר עבור ביקור חולים והכנסת כלה, איננו פחות מערך של כמה מאות אלפי שקלים. והנה, אנו אומרים שם בברייתא - "ותלמוד תורה כנגד כולם". אם תלמוד תורה כנגד כולם, הרי שהשכר עבור כל פעם שאנו מקיימים מצוות תלמוד תורה, אפילו בשיעור הקטן ביותר, [אפילו מילה אחת!] מגיע לכמה מאות אלפי שקלים! והנה, ה"חפץ חיים" עשה חשבון, שבמשך דקה אחת של לימוד תורה [כשלומדים כמו שצריך...] אפשר ללמוד מאתיים מילים! ("תורת הבית" פ"ב) הרי שאת השכר העצום שהזכרנו, יש להכפיל במאתים עבור כל דקה של לימוד תורה! עשרות מיליוני שקלים - זהו השכר המגיע לנו עבור כל דקה של לימוד תורה! נו, עבור שכר כזה כדאי להתאמץ!... אפילו ה"הסתדרות" היתה מסכימה שכדאי לעבוד עבור שכר כזה!...

כמובן, חשבון זה הוא חשבון של שטות, שכן השכר של עולם הבא לא נמדד לא בשקלים ולא בדולרים אלא בערכים אחרים לגמרי, ששויים הרבה יותר מכל חיי העוה"ז. אבל בכל זאת, יש בחשבון זה כדי לשבר את האוזן, לקרב מעט את הדברים אל עולם המושגים שלנו. להבין, שערכה של תורה הוא עצום, גם אם ננסה למדוד אותו בערכים של עולם הזה.

"הכל מודים בעצרת דבְּעֵינֵינָּן נְמִי לְכֵם"

אם כל כך גדול הוא השכר על לימוד תורה, הרי זכות גדולה ועצומה היא להמנות על לומדיה, ושמחה גדולה ויתרה עלינו לשמוח ביום מתן התורה, על זכות גדולה זו שנפלה בחלקנו. כידוע, בעצרת "הכל מודים דבְּעֵינֵינָּן נְמִי לְכֵם" (פסחים סח, ב). למרות שבשאר ימים טובים נחלקו תנאים אם אפשר לקיים את שמחת החג באופן של "כולו לה'" - בלי אכילה ושתייה⁵ - בשבועות הכל מודים שצריך גם "לכם"! "מאי טעמא? - יום שניתנה בו תורה הוא" (שם). ביום כזה, אי אפשר לשמוח בלי אכילה ושתייה.

ושאלו על כך, שלכאורה היה צריך להיות להפך! יום שניתנה בו תורה, היה צריך להרבות בו בתלמוד תורה, ולא באכילה ושתייה! אבל התירוץ הוא, שאם היינו רק לומדים בשבועות, היינו באמת מראים בזה שאנו נכנעים לרצון ה' ומקיימים את התורה. ה' רצה שנלמד תורה, ואנו יושבים ולומדים. אבל לא זה מה שרוצים אנו להראות בחג השבועות. אנו רוצים להראות בחג השבועות, שאנו שמחים בתורה שקבלנו! אמנם התורה ניתנה לנו כעול על צוארנו (רש"י ר"ה כח, א), אבל זהו עול מתוק מדבש, שאנו שמחים בו, ולא עצובים בו, ח"ו. [לכן נהגו בקצת מקומות לאכול דבש בחג השבועות (משנ"ב סי' תצ"ד ס"ק י"ג), להראות שהתורה מתוקה וערבה עלינו כדבש. גם מאכלי חלב אוכלים מטעם זה בשבועות, מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב, כמו שכתוב דבש וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ" (משנ"ב שם)]. לכן "הכל מודים בעצרת

פְּכֶם... וְאֶבְרַתֶּם מְהֵרָה מְעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵּה". אבל אם משתמשים בא"י כמו שצריך, אז היא "כרטיס כניסה" לעולם הבא. כמה עולה "מגרש" בעולם הבא? גם אם נרצה לשלם את מחירו המלא של מגרש כזה - לא נוכל! מפני שהמשנה אומרת, "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה" (אבות פ"ד מ"ז). כלומר, גם אם נאסוף את כל הכסף שבעולם, דולרים ויורו ושקלים וכל יתר המטבעות, ולא רק מטבעות אלא גם ערכי עוה"ז האחרים, שדות וכרמים, מאכלים ומשקאות, בארות נפט ומלבושים, יהלומים וכל מה שאפשר להעלות על הדעת בעוה"ז, כל זה לא מגיע ל"שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא". ממילא, לא נוכל לעולם לשלם עבור מגרש בעולם הבא. ואם תִּלְקַח בארץ ישראל חשוב כחלק בעולם הבא, כפי שאומר האבן עזרא, הרי שגם מחירו של שדה בארץ ישראל הוא אין סופי! גם אותו לא נוכל לשלם לעולם! לכן קבעה התורה גם כאן מחיר קצוב - "זָרַע חֲמֹר שְׂעִירִים בְּתַמְשִׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף" - כדי שניתן יהיה בכל זאת לגאול את השדה מן ההקדש.

ערכה של תורה

בימים אלו אנו מתכוננים למתן תורה. אחת ההכנות החשובות למתן תורה היא, לדעת ולהכיר את ערכה של תורה זו שאנו עומדים לקבל.

והנה, בדומה לארץ ישראל, ובדומה ל"ערך" אדם, נראה שגם לתורה יש ערך כפול. מצד אחד - ערך גשמי. אם אדם ח"ו קרע גמרא של חברו, צריך לשלם לו כמה שעולה גמרא כזו בשוק. כששים שקלים, או שבעים שקלים. זהו הערך הגשמי של התורה. ואולם, לכולנו ברור, שזה לא ערכה האמיתי והמלא של תורת ה'. הערך האמיתי של התורה כלל לא נמדד בכסף, ולא יסולא בפז. "יִקְרָה הִיא מִפְּנִינֵי, וְכָל חֶפְצֵיךָ לֹא יִשׁוּוּ בָהּ" (משלי ג, טו). ובכל זאת, מהו ערכה של התורה, אם ננסה לתרגמו למונחים של כסף? - ננסה לעשות חשבון (כמובן, חשבון זה הוא מדומה ולא אמיתי, ונועד רק לשבר את האוזן): אנו אומרים בכל בקר, "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קימת לו לעולם הבא" וכו'. בין הדברים שמוזכרים שם בברייתא - הכנסת כלה. מהי הכנסת כלה? "הכנסת כלה" זה לא רק לרקוד קצת בחתונה ולאכול שם רבע עוף. "הכנסת כלה" כוללת גם קניית דירה לבלה, קניית רהיטים, קניית בגדים, מכונת כביסה וכל שאר הדברים שהכלה צריכה, וכן לדאוג לאולם ותזמורת וכו'. ההוצאות עשויות להסתכם במאות אלפי שקלים. כך גם בנוגע לביקור חולים. ביקור חולים זה לא רק לשאול את החולה "מה שלומך" ולאחל לו רפואה שלמה. ביקור חולים כולל לפעמים תשלום לרופא מומחה או לאחות צמודה אם הוא צריך לכך, טיסה לחו"ל לניתוח במידת הצורך, ולדאוג לכל הסידורים הנצרכים לזה. גם הוצאות "ביקור חולים" עלולות אפוא להסתכם במאות אלפי שקלים.

לקראת היעד הנצחי. תחנה זמנית שאחריה בא האושר הגדול, לשבת בישיבה של מעלה ולהגות בתורה בלי סוף, לעלות מעלה מעלה, ולהתקרב אל ה' עוד ועוד. אלו הם "חיי עולם" שקבלנו במתן תורה. אנחנו יודעים שאנחנו כאן בנסיעה לקראת היעד הגדול והנשגב שאין כמוהו, אז צריכים להיות שמחים.

עשינו לפני כמה ימים הילולא לרשב"י. על מה ההילולא? - על פטירת רשב"י. אז מה כאן השמחה? - כי רשב"י לא נפטר וזהו. אלא הלך למקום יותר טוב. הלך לעולמות העליונים, ושם הוא מגן עלינו. שבועות הוא ג"כ יום פטירתו של דוד המלך. ודאי אנו מצטערים שדוד לא חי איתנו, אבל יודעים שדוד מלך ישראל חי וקיים. הלך לעולמות העליונים ומגן בעדנו. במהרה יבוא משיח בן דוד ויגאלנו.

אם אדם יודע שמצבו בעולם הזה הוא זמני, והתכלית היא אחר כך, אז יוצא מזה, שכמה שאפשר לחטוף מצוות בעולם הזה - צריך לחטוף. כי בעוה"ב כבר אי אפשר לעשות מצוות. מספרים על הגר"א, שלפני פטירתו אחז בציציותיו ובכה. שאלו אותו התלמידים: "מדוע רבינו בוכה? הרי בעוד זמן מועט ישב רבינו עם כל הצדיקים בגן עדן, ומי לא ישאף לזה!" אמר להם: "על דא קא בכינא, שעוזב אני את העולם הזה, שאפשר בעד כמה פרוטות לקיים בו מצות ציצית, והולך אני לעולם שבעד כל הון אי אפשר לקיים בו אפילו מצוה אחת" (עליות אליהו הערה ק"ז). כי הגר"א ז"ל לא חיפש לקבל שכר! הוא חיפש להיות עובד ה'! ועובד ה' אי אפשר להיות בעוה"ב, רק בעולם הזה. לכן הוא בוכה. אבל מקום השכר הוא בעולם הבא. הגר"א הלך למקום השכר יחד עם שאר חכמי ישראל, וגם יהודים פשוטים, כל אחד מישראל יש לו חלק לעוה"ב (סנה"צ, א). כדאי א"כ להתאמץ, שהחלק הזה לא יהיה כ"כ קטן. להשתדל שיהיה גדול עד כמה שאפשר.

יש אנשים שחושבים, שאין צורך להתאמץ להרבות במצוות. למה? כי ממילא "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", אז גם אם לא יעשו מצוות יזכו לעולם הבא, ובלבד שימנעו מעבירות. אמנם לא יושיבו אותם בשורה הראשונה עם אברהם יצחק ויעקב, אבל די להם לשבת בשורה האחורית. העיקר שהם בעולם הבא.

על "חשבון" מחוכם זה אמר ה"חפץ חיים" זצ"ל את המשל הבא: מעשה בעשירי אחד שהיה לו בית חרושת, והיה גם בעל צדקה גדול. ציוה העשירי לגזברו, שבכל חודש, ביום שמשלם לפועלים את משכורתיהם, יעניק גם צדקה לעניים, לזה חמישים רובל, לזה מאה רובל, כפי מה שקצב לכל אחד ואחד. יום אחד בא העשירי לבית החרושת ביום חלוקת המשכורות, לראות כיצד מתנהל סדר חלוקת המשכורות. הציגו לפניו את הנוכחים: זהו המהנדס, זהו המשווק, זה פועל יצור וזה בעל תפקיד אחר. "ומה תפקידך אתה?" - שאל העשירי את אחד העומדים שם. אמר לו: "אני מקבל משכורת". כלומר: הוא אינו נמנה על מצבת העובדים, אלא על מצבת

דְּבָעֵינָן נמי לכס", "שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו" (רש"י פסחים סח, ב), "ואינה עליו כעול על צוארו" (חידושי רבינו דוד שם)⁶. לכן חייבים לשמוח גם באכילה ושתייה בחג השבועות, ולא רק בלימוד התורה.

מספרים על ה"דברי חיים" מצאנו זצ"ל, שלמד פעם בליל חג השבועות במשך כל הלילה, אחר כך התפלל שחרית, אמר הלל ואקדמות, שָׁמַע קריאת התורה, התפלל מוסף, הכל כנהוג, ואז - לאחר התפלה - אמר לחסידיו: נו, עד כאן 'חציו לכס'! עכשיו צריך לקיים 'חציו לשם'! ... כי את ה"חציו לכס" הרגיש שקיים בלימוד! זהו התענוג שלו! זו שמחת יום טוב שלו! עכשיו נותר רק לראות, שבאכילה יתקיים החיוב השני, של "חציו לה". שהאכילה תהיה כלי להראות באמצעותו את שמחתנו בקבלת התורה, ולא כלי לסיפוק צרכי הגוף ותאוותיו. "שלא נצטוינו (ביום טוב) על ההוללות והסכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל"⁷ (רמב"ם הלכ' יו"ט פ"ו ה"כ). אשרי מי שמרגיש כך, שהלימוד הוא ה"לכס" שלו. אבל גם מי שמרגיש כך, צריך לקיים חציו לה', להראות שגם הגוף שמח בקבלת התורה, ולא רק הנשמה.

לחטוף מצוות

צריך לשמוח בתורה. להבין שקבלנו את המתנה הכי גדולה שאפשר לקבל. יש לנו זכות - שגם גוי יכול, אם הוא רוצה, וליהודי זו חובה - להתפלל לפני ה' שלוש פעמים ביום. אצל מלך בשר ודם צריך לבקש רשות להתקבל לראיון אצל המלך, ואז - אחרי המתנה ממושכת - אפשר להתקבל אצלו פעם פעמים לפגישה, אבל לא בקביעות. לעומת זאת, אצל מלך מלכי המלכים אנו מתקבלים לראיון שלוש פעמים ביום! פלאי פלאים! צריכים להתפלל מתוך אהבה ויראה, וגם מתוך שמחה גדולה, על עצם הזכות הזו לעמוד שלש פעמים ביום ולדבר אל המלך. יכולים לבקש ממנו כל מה שצריכים, גם מה שחז"ל תיקנו לנו בתפילה, וגם להוסיף בקשות פרטיות. יש לנו ראיון פרטי עם מלך מלכי המלכים שלוש פעמים ביום. זה דבר נפלא. צריכה להיות שמחה גדולה על כך. לא להתפלל רק כדי להפטר מהתפילה כמה שיותר מהר, אלא להצטער כשנגמרת התפילה. לשמוח לעמוד לפני ה'. אם אני מפסיק את התפילה מפני שאני צריך גם ללמוד, זה משהו אחר. אבל לא כדי להפטר מהתפילה. לדעת שחיי עולם נטע בתוכנו. אי אפשר לשער.

אדם הרי יודע שלא יחיה לנצח בעוה"ז. זמן מה הוא יהיה כאן, ואח"כ הוא צריך לעזוב. אם הוא יהודי מאמין, הוא מבין שהוא לא נעלם מהעולם, רק עובר לעולם יותר טוב. אבל אם הוא לא מאמין, הוא באמת מסכן. הוא חושב שיהיה בעוה"ז כמה שיהיה ואח"כ הכל נגמר. חולקים לו כבוד אחרון, שהוא כבר בכלל לא מרגיש אותו. אבל אצלנו יודעים שעולם הזה הוא רק פרוזודור

אני מקבל. זה נכון, אבל יצחקו עליך, וזו תהיה בושה גדולה.

אז כדאי לבוא לעולם הבא עם כמה שיותר דברים שעשה וטרח בתורה ובמצוות, כדי להרגיש טוב בעולם הבא כשיתנו לו שכר.

הקב"ה יזכה אותנו שנזכה בעוה"ז לקיים עוד את המצוות שהיום איננו יכולים לקיים, עליה לרגל וכל המצוות הקשורות בעליה לרגל, לעלות ולהראות ולהשתחוות במהרה בימינו, אמן ואמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

העניינים שבאים לקבל את קצבת הצדקה שלהם. אלא שאת קצבת הצדקה החדשית שהוא מקבל הוא מכנה בשם "משכורת"... כמובן שכל העומדים שם פרצו בצחוק, ואותו עני התבייש מאד.

אמר החפץ חיים: כך ירגיש אדם בעולם הבא, אם כל חלקו שם יהיה מכח "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", בלא שקיים מצוות בעולם הזה. שהרי קבלת חלק בעולם הבא שלא עבור קיום מצוות - כנדבה היא חשובה, ולא כמשכורת, וא"כ כרוכה היא בבושה גדולה. "נהמא דכסופא"⁸. ובושה בעולם הבא היא לא כמו בעולם הזה. בעולם הזה, גם אם קורה שאדם מתבייש, לאחר זמן הוא שוכח מהבושה. מה שאין כן בעולם הבא, שם הבושה היא נצחית! תורה לא למדת הרבה, תפילה לא התפללת הרבה, מצוות לא עשית הרבה, אז על מה מגיע לך עוה"ב? - כי אני מזרע אברהם יצחק ויעקב, אז

1. ופלוני זה - הַנְּעָרָךְ - יכול להיות גם הנודר עצמו, כגון שיאמר: "עֲרַפְי עָלַי". וכן בנודר דמים, יכול לנודר את דְּמֵי עצמו, ולומר: "דְּמֵי עָלַי".
2. ועי' גם רמב"ן דברים ד, ה.
3. ועי' שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קל"ד) שגם הוא כתב כן.
4. כמובן, אין הכוונה שאין חיוב מן התורה לקיים מצוות בחו"ל. אלא הכוונה היא, שביחס לארץ ישראל, עבודת ה' בחו"ל היא רק בבחינת "הַצִּיבִי לְךָ צִיָּנִים". [והנה, יש מצוות שחיובן לא התחיל במתן תורה, אלא רק משנכנסו ישראל לארץ, אע"פ שהן מצוות שאינן תלויות בארץ (עי' רמב"ן דברים א, א). ויתכן שהסיבה לכך היא, מפני שעיקר קיום התורה הוא רק בא"י, ולכן כל עוד לא נכנסו ישראל לארץ, לא חלה עליהם חובת מצוות אלו כלל].
5. חוץ מאכילת סעודה כלשהי לכבוד היום, שגם רבי אליעזר מודה בזה, כדמוכח בגמ' (עי' ביצה טו, ב ובתוס' שם ד"ה או).
6. ועי' רמב"ן על הפסוק שנאמר במתן תורה: "וַיִּחַזְרוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" (שמות כד, יא), שכתב: "וטעם וַיִּשְׁתּוּ - שעשו שמחה ויום טוב, כי כן חובה לשמוח בקבלת התורה". [גם ברש"י (שם, י ד"ה ויראו) משמע שיש חובה לשמוח במתן התורה, ע"ש]. גם הר"ן כתב, שמצוות ספירת העומר בזמן הזה, היא "להיות מחשבין נ' יום לשמחת התורה, כמו שמנו ישראל באותו זמן" (ר"ן על הרי"ף, סוף מס' פסחים, ד"ה ובהגדה). גם מה שנהגו "לשטוח עשבים בשבועות בבתי הכנסת והבתים" (רמ"א או"ח סי' תצ"ד ס"ג), כתב הרמ"א שהוא "זכר לשמחת מתן תורה" (שם). וגם לפני שקבלו ישראל את התורה, כשרק הגיעו להר סיני, כתב הרמב"ן שהיה זה "שמחה להם ויום טוב, ומעת צאתם ממצרים נכספים אליו, כי ידעו ששם יקבלו את התורה, כי משה הגיד להם מה שנאמר לו: תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה (שמות ג, יב)". הרי מבואר מכל זה, שהשמחה במתן התורה היא יסוד גדול.
7. ועי' בטור (או"ח סוף סי' תקכ"ט) כיצד היא השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל.
8. ועי' בהקדמת רבינו נסים גאון לש"ס (ד"ה והואיל - במהדורת "עוז והדר"), שבאר למה לא ברא אותנו הקב"ה מיד באותו עולם שכולו טוב וכולו ארוך, אלא בראנו בעולם הזה לעבדו ולגיע בתלמוד תורתו ולטרוח בעשית מצוותיו. ובאר, שהסיבה לזה היא, "כי כל טוב שמקבלו האדם בתורת שכר ובתורת ראוי ובתורת פרעון חוב, הוא יפה ומשובח ועדיף ומהודר מן הטוב שהוא מקבלו בתורת צדקה וגמילות חסד", ע"ש.